

ШЛЯХИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ РИЗИКІВ В УПРАВЛІННІ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

В статті визначено, що в умовах інтелектуалізації економіки концепція управління виробничим потенціалом підприємств потребує подальшого дослідження з позиції міждисциплінарної методології. Виокремлено стратегії управління виробничим потенціалом підприємства в контексті попередження ризиків. Запропоновано систему моніторингу ризиків в управлінні виробничим потенціалом підприємства, визначені етапи її формування та розвитку, виокремлено ризикоутворюючі фактори функціонування системи та переваги від її впровадження. Наголошено, що запропонована система моніторингу і попередження ризиків в управлінні виробничим потенціалом підприємства дасть змогу передбачати, локалізувати і швидко реагувати на зовнішні виклики і внутрішні загрози, підвищити результативність корпоративного управління і ефективність виробничої діяльності.

Ключові слова: шляхи попередження ризиків, виробничий потенціал, управління виробничим потенціалом підприємства.

ZAITSEVA O. I.

Kherson National Technical University

BY PREVENTING RISK IN THE MANAGEMENT OF PRODUCTION POTENTIAL ENTERPRISE

The article stipulates that under the intellectualization of economy management concept production capacity of enterprises requires further investigation from the perspective of interdisciplinary methodology. Iso-lated strategy management of production potential of the enterprise in the context of risk prevention. The system of risk monitoring in the management of production potential businesses is identified, the stages of its formation and development, risk forming factors singled out the system and benefit from its implementation. Emphasized that the proposed monitoring system and the prevention of risks in managing production potential of the enterprise will help provide localize and quickly respond to external challenges and internal threats, increase the efficiency of corporate governance and efficiency of production activities.

Keywords: risk prevention, production capacity, production capacity management company.

Постановка проблеми. В умовах інтелектуалізації економіки, швидкого застарівання технологій та безперервного пошуку додаткових джерел інноваційності, концепція управління виробничим потенціалом підприємств викликає практичний інтерес з боку топ-менеджерів і власників, які намагаються нарощувати бізнес у щільному ринковому середовищі, і з боку науковців, які прагнуть дослідити ці властивості бізнес-середовища. Виробнича інноваційність у технологічно розвинених країнах сприяє нарощенню ВВП, зростанню результативності виробничої діяльності і забезпеченню конкурентоспроможності продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Означені фактори посилюють економічний тиск на вітчизняних виробників зі сторони зарубіжних компаній, вимагають виваженого підходу і швидкого реагування на запити ринку, потребують відповідного методичного забезпечення та практичного інструментарію з оцінювання, формування, використання і забезпечення розвитку виробничого потенціалу підприємств в контексті попередження комерційних, фінансових, технологічних, організаційних та соціальних ризиків. Висока собівартість, низький рівень рентабельності та наявність значної кількості збиткових промислових підприємств свідчить про недостатність науково-методичного забезпечення і практичних рекомендацій із зазначеної проблеми. Тому важливе значення набуває формування і реалізація організаційно-економічних заходів із попередження ризиків в управлінні виробничим потенціалом підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні у світовій та українській економічній науці інтенсивно здійснюються дослідження, спрямовані на вивчення джерел походження ризиків різної етимології. Ці науково-практичні аспекти висвітлені в працях таких вчених, як Вербицька Г.Л., Вітлінський В.В., Внукова Н.М., Клименюк М.М., Герасименко О.М. [1, с.607–615; 2; 3, с.15–21, 4; 5].

Разом з тим даний масив знань інтегрується у наукову концепцію управління виробничим потенціалом підприємства такими поважними науковцями, як Левченко Ю. Г. і Толпежніков Р. О. [6, с.128–133; 7, с.693–697; 8, с.293–299; 9, с.206–215]. Гарафонов О.І. досліджують ризики, що виникають в процесі інкорпорації потенціалу змін в систему стратегічного управління промисловим підприємством [10, с.77–81].

Разом з тим сучасні виклики нагальних потреб економіки України щодо оптимізації процесу

управління виробничим потенціалом підприємств в контексті попередження ризиків залишаються недостатньо вивченими і потребують подальшого дослідження.

У зв'язку із викладеним, метою дослідження є обґрунтування шляхів попередження ризиків в управлінні виробничим потенціалом підприємств з позиції міждисциплінарної методології.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стан окремих промислових підприємств супроводжується не завантаженістю виробничих потужностей, не ефективним використанням енергоносіїв, застосуванням старих, неефективних технологій, нагромадженням запасів сировини і готової продукції, скороченням чисельності працівників поряд зі зниженням їх купівельної спроможності і падінням рівню життя, зниженням кваліфікаційного рівня і продуктивності праці та іншими негативними явищами, які закономірно призводять до втрати потенціалу підприємств. А для ефективного функціонування в умовах турбулентного середовища і забезпечення конкурентної стійкості підприємства необхідно впроваджувати інновації, зберігати і розвивати людський капітал, фінансові, інформаційні, техніко-технологічні ре-сурси та інші елементи виробничого потенціалу, які мають бути узгодженими між собою і збалансованими із параметрами оточення. Жорстка конкуренція серед промислових підприємств, відсутність дієвих партнерських відносин актуалізує провідну мету не тільки завоювати місце на ринку, але й закріпити і утримати стратегічні позиції. Відтак, запорукою антикризової стійкості за сьогоднішніх складних економіко-політичних умов є системний моніторинг ризиків в управлінні виробничим потенціалом підприємства.

Згідно з [5], та в інтерпретації автора стратегії управління виробничим потенціалом підприємства в контексті попередження ризиків можуть мати три орієнтації (рис. 1).

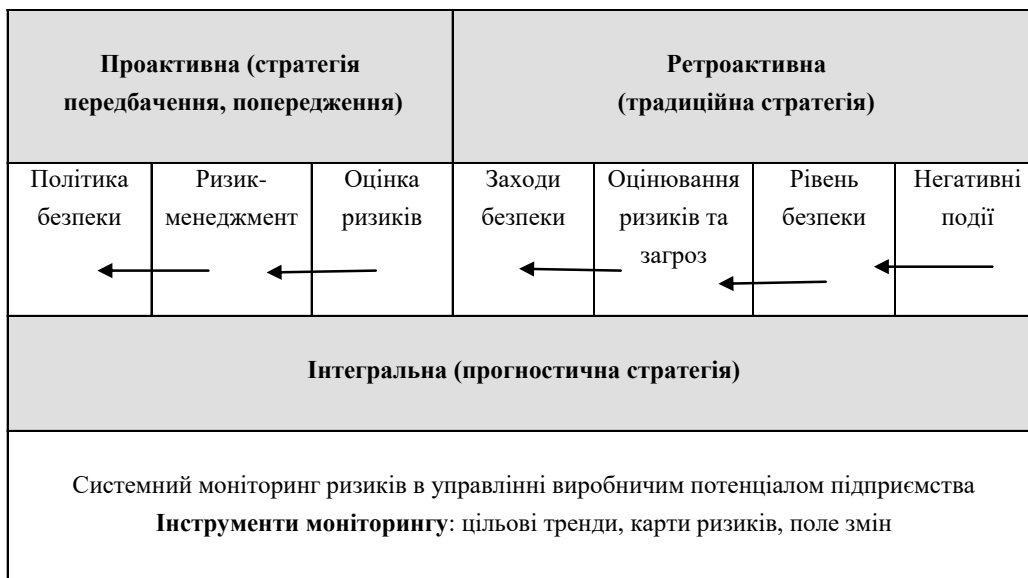

Рис. 1. Стратегії управління виробничим потенціалом підприємства в контексті попередження ризиків

1. Ретроактивна (традиційна стратегія) – стратегія попередження негативних подій, що впливають на економічну безпеку діяльності суб'єкта, яка базується на дотриманні нормативних вимог та реалізації попереджувальних заходів.

2. Проактивна (стратегія передбачення, попередження) – стратегія випереджальних дій і виявлення небезпечних факторів та прийняття управлінських рішень зі здійснення заходів щодо зниження ризику несподіваної події та негативних зовнішніх впливів.

3. Інтегральна (прогностична стратегія) – стратегія, що базується на фіксації експлуатаційних якостей системи в реальному часі та ідентифікації потенційних майбутніх проблем.

Виробничий потенціал підприємства є складною ієрархічною структурою. Від динаміки змін його складових елементів та оптимальності їх інтегральної взаємодії залежить величина внутрішнього потенціалу. В свою чергу, внутрішній потенціал засобами реалізації маркетингового потенціалу формує зовнішній – ринковий потенціал підприємства. Отже, від збалансованості, оптимальної взаємодії складових елементів виробничого потенціалу залежить ефективність виробничо-збутової діяльності підприємства та результативність управління з урахуванням можливих ризиків.

Система моніторингу ризиків в управлінні виробничим потенціалом підприємства складається з

двох блоків (СМРУВПП): формування СМРУВПП і реалізація СМРУВПП.

Перший блок (формування СМРУВПП) містить етапи:

- складається перелік бізнес-процесів в межах системи управління;
- формується базовий реєстр типів ризиків за причинами виникнення;
- формування класифікаційного реєстру ризиків (за масштабами: локальні та глобальні; за ступенем передбачення; за можливістю впливу);
- відбір критеріїв до визначення рівня толерантності до ризику;
- визначення граничних ключових показників ризиків;
- встановлення форм звітності для функціональних відділів і структурних підрозділів.

Другий блок (впровадження СМРУВПП) містить етапи: впровадження політики безпеки у сфері управління ризиками; визначення відповідальних для функціональних відділів і в структурних підрозділах; формування панелі управління ризиками функціональних відділів і структурних підрозділів; розробити внутрішні стандарти, положення, інструкції; визначити повноваження, щодо управління СМРУВПП; скласти карти критичних ризиків бізнес-процесів.

В межах функціонування СМРУВПП процес управління виробничим потенціалом включає наступні етапи:

- виявлення факторів, що є ризиками для постачання, виробництва і збуту, реєстрація ризиків;
- кількісна оцінка ризиків, ранжування ризиків;
- розробка заходів, що дозволять знизити вплив фактів ризику. Включає аналіз вже використовуваних методів зниження ризику, з метою підвищення їх ефективності;
- затвердження розроблених заходів;
- впровадження розроблених заходів;
- моніторинг та звітність;
- коригування.

Впровадження в діяльність промислових підприємств СМРУВПП може мати опір і бути нівельованим внаслідок наступних ризикоутворюючих факторів:

- відсутність або нестача прозорої інформації про переваги від впровадження системи;
- відсутність мотивації персоналу і дієвих лідерів змін;
- відсутність або нестача кваліфікованого лояльного персоналу;
- труднощі при знаходженні партнерів з інноваційної діяльності;
- відсутність або нестача інформації про новітні технології виробництва і енерго- і ресурсозберігаючі технології;
- відсутність або нестача інформації про ринки, канали збуту, логістичні системи;
- невизначений попит на продукцію, неефективний маркетинг;
- нехтування нематеріальними активами (корпоративною культурою, соціальним капіталом, вагомістю бренду).

Адаптація системи моніторингу і попередження ризиків в управлінні виробничим потенціалом підприємства до сучасних умов господарювання дала змогу виокремити наступні переваги від її впровадження:

1. Підвищення в контексті попередження ризиків.
2. Підвищення якості оперативного контролю за результатами виробничої діяльності.
3. Підвищення ефективності бізнес-операцій.
4. Забезпечення послідовних процедур передбачення ризиків і, як результат, підвищення вартості промислового підприємства.
5. Спрощення звітності, формування ефективної інформаційної взаємодії з партнерами-учасниками виробничого ланцюга.
6. Зниження репутаційних ризиків підприємства.
7. Спрощення процесу прийняття рішень на всіх організаційних рівнях, підтримка здатності власників, топ-менеджерів і фахівців мислити в корпоративних та інноваційних категоріях клієнтоорієнтованого бізнесу.
8. Досягнення стратегічних цілей, збільшення обсягів продажів і загальної прибутковості підприємства.

Висновки. Застосування в практичній діяльності промислових підприємств запропонованої системи моніторингу і попередження ризиків в управлінні виробничим потенціалом підприємства дасть змогу передбачати, локалізувати або швидко реагувати на зовнішні виклики і внутрішні загрози, знизити вплив ризикоутворюючих факторів, підвищити результативність корпоративного управління і ефективність виробничої діяльності.

Література

1. Вербицька Г.Л. Вибір заходів обмеження економічного ризику / Г.Л. Вербицька // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ. – 2004. – Вип. 189. - Т. 2. – С. 607–615.
2. Вітлінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія / В.В. Вітлінський, Г.І.Великоіваненко ; ДВНЗ «Київський національний економічний ун-т ім. В. Гетьмана». – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.
3. Внукова Н.М. Базова методика оцінки економічного ризику підприємств / Н.М. Внукова // Фінанси України. – 2002. – № 10. – С. 15–21.
4. Клименюк М.М. Управління ризиками в економіці / М.М. Клименюк, І.А. Брижань. – К.: Просвіт, 2000. – 220 с.
5. Герасименко О.М. Формування комплексної системи ризик-менеджменту з врахуванням чутливості кампанії до ринкових ризиків [Електронний ресурс] / О.М. Герасименко // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2019>.
6. Левченко Ю. Г. Управління виробничим потенціалом підприємств харчової промисловості / Ю. Г. Левченко, О. А. Чердніченко // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – К. : НУХТ, 2010. – № 35. – С. 128–133.
7. Толпежников Р. О. Особливості формування потенціалу промислового підприємства / Р. О. Толпежников // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ : сборник научных трудов. – Одесса-Севастополь-Донецк : ДонНУ, РФ НИСИ в г. Донецке, 2011. – С. 693–697.
8. Зайцева О.І. Типи самоорганізації соціально-економічних систем в ринковому середовищі / О.І. Зайцева // British Journal of Science, Education and Culture. Economics. – London University Press, 2014. – № 1(5), Volume IV. – P. 293–299.
9. Зайцева О.І. Вибір гнучких стратегічних методів управління підприємствами на основі використання їх здібностей до самоорганізації / О.І. Зайцева // Вісник КНУТД. – 2014. – № 1(75). – С. 206–215.
10. Гарафонова О.І. Методологічні основи формування змін на промислових підприємствах та визначення етапу життєвого циклу розвитку підприємства в умовах кризи / О.І. Гарафонова // Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». – 2014. – № 4. – Том 3. – С. 77–81.

Надійшла 11.11.2016; рецензент: д. е. н. Гончар О. І.